

Asia: VN/36135/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaalihuoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Organisaatio tai vastaajataho

Muu järjestö tai yhdistys

Kysymys viranomaisille, mikä on lausuntoa käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Onko ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista säätämisestä kannatettava?

Kyllä

Perustelut ja lisähuomiot esityksen kannatettavuutteen liittyen.

Kannatettava, mutta merkittävillä varauksilla:

Suomen traumapsykoterapiakouluttajayhdistys STPKY ry tunnistaa tarpeen tarkentaa, kuinka julkisia resursseja kohdennetaan ja millä tavoin palveluvalikoimaa selkeytetään tulevien taloudellisten ja demografisten paineiden edessä. Katsomme kuitenkin, että esitys on hyväksyttävissä ainoastaan tietyin varauksin, koska se sisältää useita riskejä, jotka voivat heikentää mielenterveyspalveluiden monimuotoisuutta, tutkimuksellista perustaa ja ammattilaisten autonomiaa.

Pidämme perusteltuna, että laissa määriteltävät periaatteet ovat luonteeltaan yleisiä eikä menetelmistä tai palveluista laadita yksityiskohtaisia luetteloita. Samalla korostamme, että myös ennaltaehkäisevät ja hyvinvointia edistävät psykososiaaliset hoidot tulee sisällyttää periaatteisiin, vaikka niiden kustannusvaikuttavuuden arviointi ei ole yhtä suoraviivaista kuin joidenkin biolääketieteellisten interventioiden.

Erityisen ongelmallisena pidämme ehdotusta tarkastella valtakunnallisen toimijan perustamista, jolle annettaisiin valta määrittää sitovasti menetelmien kuuluminen palveluvalikoimaan. Toimielimen kokoonpanon ei tule nojata pääasiassa lääketieteelliseen asiantuntemukseen, sillä se johtaisi väistämättä moniammatillisen näkökulman kapenemiseen. Psykososiaalisten ja psykoterapeuttisten menetelmien arviointi edellyttää laaja-alaista osaamista muun muassa psykologiasta, psykoterapiasta, sosiaalitieteistä ja käyttäytymistieteistä. Päätösvallan keskittäminen kapealle asiantuntijajoukolle loisi riskin menetelmämonopolista ja rajaisi ulos hoitomuotoja, joiden vaikuttavuutta ei voida arvioida biolääketieteellisen tutkimusasetelman kautta.

**Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista (jakso 4.2)?
Voitte perustella näkemystänne tähän.**

Arvio on puutteellinen

Esityksessä ei käsitellä riittävästi psykoterapeuttisten ja muiden psykososiaalisten hoitojen taloudellista merkittävyyttä, joka usein ulottuu huomattavasti laajemmalle kuin perinteisissä lääketieteellisissä arvioissa. Näillä hoidoilla on vaikutuksia työn ja opiskelun sujuvuuteen, häiriökysynnän vähentymiseen, ylisukupolvisen hyvinvoinnin vahvistumiseen sekä fyysisen terveyden paranemiseen.

Kuntoutuspsykoterapia on esimerkki hoitomuodosta, jonka kustannustehokkuus näkyy muun muassa työkyvyttömyyden ja sairauspoissaolojen vähentymisenä. Lainsäädännön vaikutusarvioissa tulisi huomioida myös pitkän aikavälin hyödyt:

- työ- ja toimintakyvyn säilyminen
- hoidon tarpeen vähentyminen yksilön ja hänen läheistensä kohdalla
- traumojen siirtymisen ehkäisy sukupolvelta toiselle
- häiriökysynnän lasku oikea-aikaisen hoidon myötä
- paremmat elintavat ja fyysisen sairastamisen väheneminen

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista (jakso 4.2)? Voitte perustella näkemystänne tähän.

Arvio ei ole riittävä

Luonnos ei tuo esiin riittävästi riskiä siitä, että vaikuttavuusvaatimusta tulkitaan liian ahtaasti ja suositetaan vain menetelmiä, joista on satunnaistettuja kontrolloituja tutkimuksia (RCT). Mielenterveyden hoitomenetelmien vaikuttavuus rakentuu useista eri tieteenaloista ja tutkimustavoista. Laadullinen tutkimus, kliininen kokemus ja subjektiivinen kokemus elämänlaadusta ja hyvinvoinnista ovat välttämättömiä osia kokonaisarviointia.

Onko lakiehdotuksilla jotain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole otettu huomioon, ja jos on, niin millaisia vaikutuksia?

Päätösvallan keskittäminen yhdelle kansalliselle toimijalle voi johtaa ammatillisen ja tieteellisen monimuotoisuuden kaventumiseen. Tämä voi heikentää mielenterveyspalveluiden kehitystä ja hidastaa uusien, asiakaslähtöisten menetelmien kehittymistä.

Lisäksi korostamme, että KELA:n kuntoutuspsykoterapia tulee säilyttää lakisääteisenä. Toimivan järjestelmän purkaminen tai sen siirtäminen hyvinvointialueiden vastuulle aiheuttaisi merkittäviä riskejä hoitoon pääsyn jatkuvuudelle.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Terveystieteidenhuoltolaki 7 a §

Pykälään tulisi lisätä selkeä kirjauksena, että arvioinnissa huomioidaan monipuolinen tutkimusnäyttö eri tieteenaloista ja ammattiryhmiltä.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sosiaalihuoltolaki 30 a §

Sosiaalihuollon menetelmiä arvioitaessa mittareiden tulee vastata niiden omia tavoitteita. Sosiaalialan asiantuntijoilla on olennainen rooli toimintakyvyn sekä yhteisöjen hyvinvoinnin arvioinnissa.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sote-järjestämislaki 36 §

Yhteistyörakenteiden on oltava läpinäkyviä ja moniammatillisia. Psykoterapeuttien, psykososiaalisen työn asiantuntijoiden ja yliopistojen tulee olla mukana arviointi- ja päätöksentekorakenteissa.

Liittyykö esitysluonnoksen mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteiden soveltamiseen haasteita, ja jos liittyy, niin millaisia ja miten haasteita voisi mielestänne ratkaista?

Suurin haaste liittyy vaikuttavuusperiaatteen mahdolliseen yksipuolistumiseen. Tämä voidaan ehkäistä säätämällä, että vaikuttavuuden arvioinnin tulee perustua monitieteiseen ja monimenetelmälliseen näyttöön.

Mahdollisen kansallisen toimijan kokoonpanon tulee olla riittävän laaja-alainen, jotta päätöksenteko ei keskity yhden tieteenalan tai alueellisen toimijan näkökulmaan

Muita näkemyksiä ja täsmennysehdotuksia?

Suomen traumapsykoterapiakouluttajayhdistys STPKY ry esittää, että:

- Mahdollinen valtakunnallinen toimija on rakennettava aidosti moniammatilliseksi.

- KELA:n kuntoutuspsykoterapia on säilytettävä vakaan palvelujärjestelmän osana.
- Palveluvalikoiman periaatteiden tulee turvata mielenterveyshoitojen monimuotoisuus sekä ehkäistä menetelmämonopoliin syntyä. Palveluvalikoimassa tulee huomioida myös ennaltaehkäisevä psykososiaalinen tuki ja kriisivalmiuden ylläpitäminen
- Päätöksentekoprosessien on oltava läpinäkyviä ja eri ammattiryhmien osallistuminen on varmistettava.

Pelkonen Anne
Suomen Traumapsykoterapiakouluttajayhdistys ry